

NEWS

PROSINEC 2020

Vážené čtenářky a vážení čtenáři,

Přeji Vám klidný advent a krásné Vánoce. Do nového roku 2021 Vám chci popřát pevné zdraví, klidnou mysl a štěstí. Děkuji Vám za spolupráci v roce 2020.

V letošním roce uběhlo 350 let od úmrtí Jana Amose Komenského (28. 3. 1592 – 15. 11. 1670). Získal celosvětový věhlas díky průkopnickým didaktickým a pedagogickým dílům, jimiž si vysloužil přívlastek Učitel národů. Připomeňme si jeho slova:

„Ne ze souhlasu, ale z pochybnosti se rodí pokrok.“

Před rokem jsem Vám v prosincovém čísle našeho zpravodaje nabídla pohled redaktorky Zuzany Hronové na změny a budoucnost vzdělávání v naší zemi. 26. listopadu 2020 proběhla online konference o vzdělávání PREF 2020, které jsem se aktivně účastnila jako tazatelka, zajímavý byl obsah i formát konference. Paní Zuzana Hronová, redaktorka Aktuálně.cz, shrnula průběh konference v článku Pandemie pohnula se školstvím, žáci ale mají deprese. Doporučuji Vám projít jednotlivá témata a pustit si videa z konference. Vše najdete [zde](#).

Jitka Kunčarová

Učitel a hybridní výuka

V prosincovém čísle časopisu Řízení školy vyjde článek Učitel a hybridní výuka, ve kterém se Jitka Kunčarová snažila přiblížit odlišnosti činností učitelů od činností žáků a popsat průběh programu YES, I DO.

V souvislosti s opatřeními proti nemoci Covid 19 se stává otázka výuky „na dálku“ pro naši společnost klíčovou. Zajištění kvalitní výuky (interakce učitele a žáka) a aktivního učení žáků (individuální činnosti žáků) se neobejde bez kompetentního učitele vybaveného mnoha nezbytnými dovednostmi. Základem celého procesu je dobře promyšlená flexibilní organizace výuky a školního roku.

Dobrým příkladem tohoto trendu je modulární program „Yes, I Do“, který v osmi středních školách Moravskoslezského kraje realizuje již druhým rokem Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Nový Jičín ve spolupráci s OPEN AGENCY. Jeho cílem je lépe připravit žáky na úspěšný a samostatný život zvýšením jejich znalosti odborné angličtiny. Prakticky to znamená připravit školy a desítky učitelů na hybridní výuku, vnést do škol změnu obsahu a postupů výuky odborných cizích jazyků a sdílet zkušenosti s online učením mezi zapojenými školami.

Výuka je interakce učitele a žáka

Hybridní výuka spojuje prvky tradiční prezenční výuky ve třídě a výuky prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Částečně probíhala i před pandemií COVID-19, ale ve školách se jí nevěnovalo tolik pozornosti jako dnes. Nové možnosti komunikace mezi žáky, mezi žáky a učiteli přinesly celou řadu nových formátů vzdělávacího procesu a otevřely nové možnosti učení. Hybridní výuka vyžaduje správnou strategii plánování, přípravy i realizace. Tradiční rozvrh vyučovacích hodin bude za pár let minulostí a dobu 45 minut mohou žáci využít efektivněji. **Hybridní výuka neznamená přenést prezenční výuku ve třídě do virtuálního prostředí mimo třídu, ale vyžaduje od učitele schopnost vyvolat mezi ním a žáky takovou komunikaci a interaktivitu, aby se žáci chtěli učit. Nejdůležitější není to, jaký digitální nástroj učitel používá, ale jak žáky vede, jak je motivuje, jak přiměřeně na žáky přenáší zodpovědnost za jejich učení. V tom je zásadní změna a přístup učitelů odlišný od dřívější výuky s využitím technologií.**

Před pandemií se většina výuky odehrávala prezenčně ve třídě ve vyučovací hodině. Pokud se část výuky realizovala virtuálně mimo třídu online s využitím technologií, pak to bylo jen v souvislosti s výukou ve třídě. Podoba online činností žáků a online prostředí, které učitel využívá pro výuku ve třídě a mimo třídu, nezáleží jen na učiteli, ale také na řediteli školy a strategii hybridní výuky. Jen sdílení zkušeností, úpravy obsahu vzdělávání a vyšší digitální kompetence učitelům nestačí k tomu, aby u žáků vyvolali zájem a chuť pracovat a učit se samostatně nebo ve skupinách.

Předpoklady každého modelu hybridní výuky jsou speciální výukové materiály, změna organizace školního roku a učebních plánů, úpravy tradičního rozvrhu vyučovacích hodin a přizpůsobení plánu a obsahu práce učitelů. Flexibilní rozvrhy a plány pomáhají řešit zájem žáků o vhodnější vzdělávací prostředí, než je tradiční třída, a reagují na potřebu, aby školy byly při využívání času pružnější a kreativnější. Flexibilní rozvrhování umožňuje školám optimalizovat čas, prostory, zaměstnance a snáze obohatit nabídku pro žáky o nové obsahové celky (předměty nebo moduly).

Prokazatelnými výhodami hybridní výuky jsou nižší nároky na prostory, úspora rozvrhových hodin učitelů, a tím možnost zvýšení počtu žáků školy bez nároků na další učitele. Díky promyšlené a plánované individualizaci může docházet ke zvýšení kvality výuky. Na straně nevýhod je potřeba připustit, že online výuka není všelék pro školu, jejíž žáci nedosahují očekávaných výstupů. Přechod školy částečně na online výuku znamená centralizaci s rizikem ztráty tradičních svobod učitelů. Školy jsou placeny za výuku, nikoli za samostatné učení žáků, tudíž chybí motivace ke zkrácení doby studia žáků schopných dospět k cíli dříve.

Učitelé a žáci se postupně díky programu Yes, I Do učí neoddělovat prezenční výuku od online výuky a učení mimo třídu. Učitelé se prakticky připravují na zásadní změnu plánování, přípravy a realizace hybridní výuky. Prezenční výuka 10 lekcí odborné angličtiny probíhá 40 vyučovacích hodin, záleží na učiteli, zda z toho 5 nebo více hodin nechá žáky učit se samostatně a v té době se individuálně věnuje žákům, kteří jeho pomoc potřebují. Délka a doba, kdy se žáci učí samostatně mimo výuku ve třídě, závisí na nich. Pro vnitřní motivaci žáků je tato skutečnost velmi důležitá podobně jako přednosti výukových materiálů a systému OPEN LEARNING, kterými jsou:

1. Obsah modulu či kurzu je v souladu s cíli učení.
2. Kurz je organizován logicky.
3. Cesta žáka kurzem je logická a předem známá.
4. Kurz působí přesvědčivě.
5. Žáci mají více pokusů ve cvičeních, testech a úkolech.
6. Žáci předem vědí, co se stane, pokud v testu neuspějí.
7. Žáci mají možnost diskuse s učitelem.
8. Žáci vědí, jak bude kurz ukončen.

Vyučování je činnost učitele

Čas a učivo nemůže zůstat pro učitele tím, co je rozhodující při plánování výuky. Technologický pokrok nám otevírá cestu vzdělávání, které je založeno na schopnostech jedince. Většina škol v tradičním vzdělávacím systému se tzv. „zasekla“ na přístupu v čase. Čas zde hraje velkou roli. Většina vzdělávacích plánů je postavena na čase, určité procento hodin se bude učit jistá látka, kdo ji v čase nezvládne, má smůlu. Dle kurikula se jede dál, učitel se soustředí na obsah učiva, nikoli na žáky. Učitel se bude postupně soustřeďovat na každého žáka zvlášť tak, jak bude žák podle svých schopností potřebovat.

Učitele zapojené v programu Yes, I Do připravujeme v prvním roce na zvládnutí obsahu modulů odborné angličtiny dle zaměření oboru, který žáci studují. Učitelé využívají pro své učení stejné výukové materiály jako žáci. Učitelé se učí vlastní praxí ve třídě, vyučují žáky v tandemech prezenčně i online, navzájem navštěvují prezenční výuku v desítkách tříd, aby se inspirovali, jak efektivně pracovat se stejnými výukovými materiály vytvořenými pro hybridní výuku. Ve druhém roce učitelé zkouší měnit tradiční postupy, plánovat a organizovat aktivity žáků ve třídě tak, aby vhodně doplňovaly jejich aktivity online v době mimo výuku.

Ve druhém roce je vzdělávání a příprava učitelů zaměřena na zvyšování jejich pedagogických dovedností, snažíme se, aby učitelé uměli lépe vést lidi a současně využívali ve výuce technologie. Učitelům již nestačí znát obsah vyučovacího předmětu, musí rozumět konceptům jako blended learning, student centred learning a umět je uplatňovat ve vyučování a každodenní praxi.

Učení je individuální činnost žáka

Vnitřní motivace žáka k učení je víc než kontrola splněných úkolů. Úspěch se dostaví jen tehdy, pokud bude žák dostatečně motivován - částečně díky tomu, že bude vědět, jaké jsou cíle jeho učení a jaký je plán. To znamená, že záleží na učitelích, aby tyto cíle formulovali srozumitelně, aby připravili jednoduchý plán a dokázali smysluplnost toho, co se žáci učí doma i ve škole. Aby byl žák vnitřně motivován, musí vědět, za co bude hodnocen, kdy a proč. Pokud možno hodnotíme pozitivně, oceňujeme spolupráci a snahu žáků dosáhnout cíle.

Změnit myšlení žáka nebo učitele chce svůj čas, každý z učitelů se potřebuje adaptovat na novou situaci a naučit se s ní pracovat. Změna zodpovědnosti za své výsledky a učení je postupná a nemůžeme u žáků očekávat zázraky. Také je třeba si uvědomit, že to, že necháme žáka pracovat doma podle něj, není anarchie. To neznamená, že si žák dělá jen to, co chce. Žák se jen stává součástí spolupráce, která vede ke změně chápání vzdělávání.

Ukázalo se, že téměř všechny učební materiály od různých organizací a škol nedokáží nahradit tradiční učebnice a nejsou přizpůsobeny tomu, aby s nimi žáci pracovali mimo třídu, tedy nejsou určeny pro hybridní výuku. Stále platí, že základní a klíčovou funkcí učebnice je v současné době motivovat žáky k učení. Učebnice je v angličtině „Textbook“, tj. kniha textů, jejíž nejdůležitější funkcí je prezentovat informace. Učebnice jsou a nadále zůstanou nejdůležitější reprezentací kurikula, proto mají být učebnicové texty psány v souladu s cíli vzdělávání a podmínkami učení.

Žáci zapojení do programu Yes, I Do používají k učení tištěné knihy, které byly vytvářeny v souladu s rámcovými vzdělávacími programy, ve spolupráci s experty z praxe a cíleně pro hybridní výuku a samostatné učení.

Knihy jsou rozšířeny o online cvičení, testy, poslechy, videa a úkoly. Obsah každé knihy je strukturován do deseti lekcí, žáci předem vědí, co se naučí, jak budou hodnoceni v každé z deseti lekcí. Učitel může přizpůsobit náročnost úkolu v každé lekci možnostem a potřebám žáků.

V prezenční výuce učitel rozvíjí základní jazykové dovednosti žáků s důrazem na komunikaci, žáci procvičují a učitel monitoruje pokrok žáků, současně má přehled o online aktivitách všech svých žáků v systému OPEN LEARNING a hodnotí úkoly žáků podle předem známých kritérií. Cvičení, testy a úkoly žáci vypracovávají online mimo prezenční výuku ve třídě svým tempem samostatně nebo ve dvojicích.

Desetileté zkušenosti z doby před pandemií Covid - 19 a reakce stovek žáků zapojených do programu Yes, I Do potvrdily, že pedagogický koncept a výukové materiály OPEN LEARNING umožňují efektivnější učení a okamžitou zpětnou vazbu o průběhu učení, což vnitřně motivuje žáky k zodpovědnosti za výsledky učení. Každý se učí odlišným tempem a je na učitelích, aby toto žákům umožnili. K tomu učitelům nestačí znát obsah vyučovaného předmětu, učitelé se musí soustředit na každého žáka, vést žáka k cíli a budovat mezi učitelem a žákem důvěru.

